

Üzenet Göndör Lászlónak

No: B:13401. 15. IX. 1945

COMITE INTERNATIONAL DE LA CROIX-ROUGE
DELEGATION EN HONGRIE
BUDAPEST

Demandeur Feladó Antragesteller
GÖNDÖR

Nom — Családi név — Name: Márta
Prénom — Keresztnév — Vorname:
Rue — Utca — Strasse: Bajza u. 26.
Localité — Város, község — Wohnort: Budapest
Département — Megye — Komitat:
Pays — Ország — Land: Hungary

Message à transmettre — Üzenet — Nachricht
25 mots au maximum, nouvelles de caractère strictement personnel et familial. —
Legfeljebb 25 szó, kizárólag személyi természetű. —
Höchstens 25 Worte rein persönlichen Inhaltes.

Dear Laci I was very glad about your handwritten letter. I am healthy and well. Playing in the music-orchestra of the city. Going to the artists academy. Parents were deported to Auschwitz. Their fate & whereabouts unknown. Waiting you very much. Love and kisses
Márta.

Date — Kelet: Budapest, the 15. th. Sept. 1945.

Destinataire — Címzett — Empfänger
Nom — Családi név — Name: P/B294 Bdr. GÖNDÖR L.
Prénom — Keresztnév — Vorname: No. 1. Troop "D" Bty /COAST/
Rue — Utca — Strasse: R.A. Woolwich S.E. 18.
Localité — Város, község — Wohnort: CAMBRIDGE, Barracks.
Département — Megye — Komitat:
Pays — Ország — Land: England

Prépare d'écrire très lisiblement — Réponse au verso.
Gépfírást kérünk, aláfírás lehet kézzel írt — Válasz a túlóladalon.
Bitte deutlich zu schreiben! — Antwort auf der Rückseite.

Kedves Laciám!
Most kaptam a "Hicem" útján a következő szövegű értesítéshazulról számokra:
"Was interned for five month. During fascism was hiding at Waldbauers. Mothers deported no news about them. I am well. send answer.
Márta Göndör, Bpest. VI. Bajza u. 26. /XI. Gomlói ut 13./
Prof. új beszék-űtetést teremteni.
adv. Lorándt

Ezt a lapot én írtam a testvéremnek, Göndör Lacinak Palesztinába, ezen írtam meg neki, hogy a szüleinket megölték Auschwitzban. Csak a Nemzetközi Vöröskereszten keresztül tudtunk levelezni, mert sose tudtuk pontosan, hogy hol a Laci.

A második világháború alatt kezdő művész voltam, Budapesten már tanítottam, házi koncerteken játszottam. A szüleimhez utaztam Sátoraljaújhelyre a náci megszálláskor [lásd: Magyarország német megszállása], velük vonultam gettóba. A Zeneakadémia egyik tanára, Waldbauer tanár úr, kihívatott egy diáktársamon keresztül, mert meghagytam, hogy oda még írhat nekem. Kijöttem a gettóból, de valaki följelentett, hogy levettem a csillagot [lásd: sárga csillag], és illetéktelen vagyok a városban járkálni. Leszólított egy nyilas katona vagy rendőr, igazoltattak, és bevittek a rendőrségre. A rendőrség betett egy cellába, ahol már voltak zsidók, és én nem mehettem vissza többet a gettóba. Akkor felraktak minket egy éjszakai személyvonatra, szép holdvilágnál elbúcsúztam a várostól, és megfogadtam, hogy ha túlélem, akkor én még ide visszajövök,

hazajövök. Reggel már Pesten voltam, és bevittek a Keleti-pályaudvar közelében lévő toloncházba. A toloncházból nem akartak kiengedni, hanem betettek Kistarcsára [lásd: kistarcsai internálótábor] drótok mögé, munkatáborba. Bauman Ernő, aki a Bauman Ida néni fia vagy öccse lehetett, de az biztos, hogy a nagymamám második férjének volt rokona, egy időben volt velem fogoly Kistarcsán. Ő ügyvédként az irodán dolgozott, és háromszor húzta ki a nevemet a deportálandók listájáról, és helyettem más neveket írt be. Így "lekéstem" Auschwitzot.

Hamis iratokkal már [Sátoralja]Újhelyre ment a Tanár úr, ahol voltak számomra is hamis iratok. Felsőbüki Hilda álnévét kaptam. Felsőbüki Hilda Amerikába költözött, így jutott hozzá az irataihoz a Tanár úr. Azt az utasítást kaptam -- mert volt két hét, amikor szabadulni lehetett a Lakatos Géza kormány alatt, amikor én ki is szabadultam [Kistarcsáról] --, hogy ne jelentkezsek a Zsidó Tanácsnál, ne legyen nyomom. Elmentem megnézni, hogy ki van otthon a Pozsonyi út 7-ben a Hajdú Jucika nevű barátnőmnél, és ott először aludtam a földön lévő drótágy helyett egy díványon a személyzeti szobában, mert az egy védett ház volt. Befogadtak a Hajdú-szülők.

1945-ben Felsőbüki Hildából ismét Göndör Márta lehettem. Átmentem Pestre a karóráim fejében -- híd nem volt, az oroszok vittek át az óráért cserébe --, és nem tudtam, hogy hová menjek, az ostrom után kinek van még háza és lakása. Akkor láttam kiírva, hogy a Zeneművészek Szabad Szervezete már létezett a Bajza utcában [1945 februárjában alakult meg a Magyar Zeneművészek Szabad Szervezete (elnöke Kodály Zoltán volt), amely részt vett hangversenyek rendezésében, a zeneműkiadásban és a zenetanárok továbbképzésében, kiadója volt az 1947 és 1949 között megjelent Zenei Szemlének, a kor legfontosabb zenei folyóiratának is. -- A szerk.]. Arra vettem az utamat, miután mondtam, hogy élek, de nem tudom még, hogy hol fogok lakni, adtak nekem egy cselédszobát a hátsó lépcsőházban. Elmondtam, hogy kistarcsai fogságom [lásd: kistarcsai internálótábor] alatt műveltem a földet, így azt mondták, műveljem meg a Bajza utcai kertet, és akkor megkaphatom ezt a kis, ablakos szobát, ami nekem nagyon megfelelt, és ott maradtam lakni. Oda jöttek más muzsikuskok, ott volt sok emberi találkozás, megmondták, hogy hol koncertezett már a pesti folszabaduláskor a Fővárosi Zenekar [A Magyar Állami Hangversenyzenekar elődjéről, a Bor Dezső által alapított Székesfővárosi Zenekarról van szó, amely 1939-ben vált hivatásos zenekarrá, miután 16 éven át (természetesen magasan képzett zenészekből álló) amatőr zenekarként működött. (A Magyar Állami Hangversenyzenekar nevet 1952-ben kapta.) -- A szerk.]. Elmentem jelentkezni és fel is vettek. A Fővárosi Zenekar majdnem magával hozta az egész OMIKE zsidó zenekarát, ami a zsidótörvények alatt a Síp utcában működött [Az OMIKE (Országos Magyar Izraelita Közművelődési Egyesület) 1910-ben alakult Hevesi Simon budapesti főrabbi kezdeményezésére. Az OMIKE számos kulturális és jóléti intézményt állított fel, így például menzát a Budapesten tanuló zsidó főiskolásoknak, könyvtárat és olvasótermet főiskolásoknak, tanoncotthonokat a budapesti zsidó ipari és kereskedelmi tanoncok számára. Az OMIKE különféle ismeretterjesztő előadásokat és tudományos kurzusokat szervezett Budapesten és vidéken is. Volt gyermeknyaraltatási akciója is. Az 1930-as évektől kezdve az OMIKE égisze alatt élénk kulturális élet zajlott, 1940-től kiállításokat is rendeztek. 1939-től a zsidó származású művészek nagy része nem lehetett színház tagja, a megélhetésük is veszélybe került. A zsidó származású művészek megsegítésére az OMIKE szervezett egy Művészakciót, és a Goldmark Teremben rendszeresen tartott színházi előadásokat. -- A szerk.].